

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 1 marca 2022 r.

Pozycja 12

POSTANOWIENIE z dnia 9 lutego 2022 r. Sygn. akt SK 17/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina – przewodniczący
Julia Przyłębska
Wojciech Sych – sprawozdawca
Jarosław Wyrembak
Andrzej Zielonacki,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 lutego 2022 r., skargi konstytucyjnej J.C. o zbadanie zgodności:

art. 7 § 1 w związku z art. 7 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 676) w zakresie, w jakim „przewidując możliwość zaskarżania do sądu decyzji organów, o których mowa w art. 2 pkt 3-6 i 10 [powołanej ustawy] określa bardzo szeroko zakres przedmiotowy rozpoznania jako «niezgodność z prawem», ograniczając przy tym [postępowanie] sądowe do postępowania jednoinstancyjnego”, z art. 2, art. 30, art. 45 ust. 1, art. 78 zdanie pierwsze oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło większością głosów.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 5 marca 2020 r., wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 6 marca 2020 r. (data nadania), J.C. (dalej: skarżący) wystąpił o stwierdzenie, że art. 7 § 1 w związku z art. 7 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 676; dalej: k.k.w.) w zakresie, w jakim „przewidując możliwość zaskarżania do sądu decyzji organów, o których mowa w art. 2 pkt 3-6 i 10 k.k.w. określa bardzo szeroko zakres przedmiotowy rozpoznania jako «niezgodność z prawem», ograniczając przy tym [postępowanie] sądowe do postępowania jednoinstancyjnego”, jest niezgodny z art. 2, art. 30, art. 45 ust. 1, art. 78 zdanie pierwsze oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji.

1.1. Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą:

Sąd Okręgowy w G. Wydział VI Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonaniem Orzeczeń Karnych (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z 22 maja 2019 r., sygn. akt [...], utrzymał w mocy decyzję Komisji Penitencjarnej Aresztu Śledczego w S., której przedmiotem było dokonanie okresowej oceny postępów skarżącego w resocjalizacji. W decyzji tej wskazano, że skarżący, jako sklasyfikowany zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. poz. 2231), powinien odbywać karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym z uwagi na zaburzenia na tle seksualnym. Na to postanowienie skarżący złożył zażalenie. Sędzia Sądu Okręgowego zarządzeniem z 19 czerwca 2019 r. (dalej: zarządzenie z 19 czerwca 2019 r.) odmówił przyjęcia zażalenia jako niedopuszczalnego z mocy ustawy, z pouczeniem o prawie do wniesienia zażalenia na to zarządzenie. Zażalenie nie zostało wniesione.

1.2. Skarżący zarzucił, że brak instancyjnej kontroli postanowień wydawanych przez sądy w związku z rozpoznawaniem skarg na decyzje organów wykonawczych narusza zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego oraz prawo do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 zdanie pierwsze w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji), wynikającą z art. 31 ust. 3 Konstytucji możliwość ograniczania korzystania z konstytucyjnych praw i wolności w zakresie koniecznym w demokratycznym państwie prawa i wynikające z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji prawo do rozpoznania sprawy przez bezstronny i obiektywny sąd zobowiązany do przestrzegania zasad demokratycznego państwa prawa.

2. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 14 maja 2020 r. skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez udokumentowanie umocowania adwokata, który sporządził i wniósł w imieniu skarżącego skargę konstytucyjną; poinformowanie, czy od zarządzenia z 19 czerwca 2019 r. wniesiono zwyczajny lub nadzwyczajny środek zaskarżenia; wskazanie ostatecznego rozstrzygnięcia wydanego w sprawie objętej skargą konstytucyjną oraz uzasadnienie zaprezentowanego w skardze stanowiska odnośnie do biegu terminu złożenia skargi w sytuacji, gdy pełnomocnik ustanowiony z urzędu złożył do sądu wnioski o zwolnienie go z obowiązku pełnienia tej funkcji.

W piśmie z 29 maja 2020 r. (data nadania) pełnomocnik skarżącego odpowiedział na powyższe wezwanie.

3. W postanowieniu z 13 kwietnia 2021 r., sygn. Ts 44/20 (OTK ZU B/2021, poz. 90), Trybunał Konstytucyjny nadał skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

4. W piśmie z 20 maja 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

5. W piśmie z 20 lipca 2021 r. Prokurator Generalny wniósł o umorzenie postępowania w niniejszej sprawie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

5.1. Prokurator Generalny uzasadnił, że skarżący nie wyczerpał drogi prawnej w sprawie, gdyż pomimo pouczenia o prawie do wniesienia zażalenia na zarządzenie z 19 czerwca 2019 r., zażalenia takiego nie złożył. Wobec tego nie uzyskał rozstrzygnięcia, w którym w sposób ostateczny rozstrzygnięto o jego prawach i wolnościach.

5.2. W dalszej części uzasadnienia, na wypadek gdyby Trybunał nie podzielił argumentacji za umorzeniem postępowania w sprawie, Prokurator Generalny wniósł o orzeczenie, że art. 7 § 5 w związku z art. 7 § 1 k.k.w. w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości skarżenia zażaleniem postanowienia sądu penitencjarnego wydanego w następstwie rozpoznania skargi na decyzję Komisji Penitencjarnej co do oceny okresowych postępów skazanego w resocjalizacji, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, zaś w pozostałym zakresie – o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania orzeczenia.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Postanowieniem z 13 kwietnia 2021 r., sygn. Ts 44/20 (OTK ZU B/2021, poz. 90), Trybunał Konstytucyjny nadał dalszy bieg skardze konstytucyjnej J.C. (dalej: skarżący), dotyczącej zgodności z Konstytucją art. 7 § 1 w związku z art. 7 § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 676; obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 53, ze zm.).

Skład orzekający merytorycznie nie jest związany postanowieniem o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu wydanym na etapie kontroli wstępnej. Na każdym etapie postępowania istnieje bowiem konieczność badania, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek procesowych, pociągająca za sobą obligatoryjne umorzenie postępowania (zob. np. postanowienie z 20 lutego 2019 r., sygn. SK 30/17, OTK ZU A/2019, poz. 8).

Mając powyższe na uwadze, Trybunał Konstytucyjny w obecnym składzie zbadał skargę konstytucyjną przez pryzmat wymagań formalnych określonych w Konstytucji, rozwiniętych i doprecyzowanych w ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK).

2. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy ma prawo wnieść do Trybunału skargę konstytucyjną w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach określonych w Konstytucji. Jednym z warunków merytorycznych skargi konstytucyjnej jest zatem wymóg wyczerpania drogi prawnej w sprawie (art. 77 ust. 1 *in principio* uotpTK), co musi zostać udokumentowane przez dołączenie do skargi stosownych rozstrzygnięć wydanych w sprawie objętej skargą (art. 53 ust. 2 pkt 2 uotpTK). Skarżący musi więc uzyskać w swojej sprawie orzeczenie mające walor ostateczności. Oznacza to, że skarga może być złożona dopiero wówczas, gdy nie dysponuje on już żadną proceduralną możliwością dalszego postępowania przed sądem lub organem administracji publicznej. Trybunał Konstytucyjny może bowiem rozpoznawać skargę dopiero po wyczerpaniu wszystkich procedur pozwalających na rozstrzygnięcie sprawy, które mogą zostać uruchomione przez samego skarżącego. Z tego względu przez wyczerpanie drogi prawnej, o którym mowa w art. 77 ust. 1 uotpTK, należy rozumieć, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, konieczność skorzystania przez skarżącego ze wszystkich środków prawnych, które przysługują mu w toku instancji i umożliwiają merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy (zob. np. postanowienie z 18 listopada 2009 r., sygn. SK 12/09, OTK ZU nr 10/A/2009, poz. 158 i powołane tam orzecznictwo). Wymóg ten warunkowany jest subsydiarnym – wobec innych środków służących ochronie praw i wolności konstytucyjnych – charakterem skargi konstytucyjnej (zob. postanowienie z 2 października 2019 r., sygn. Ts 84/19, OTK ZU B/2020, poz. 131 i powołane tam orzecznictwo). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i w doktrynie prawnej (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównaw-*

czym, Warszawa 2003, s. 275 i n. oraz przywołane tam orzecznictwo) stale akcentuje się zatem, że skarga nie jest samoistnym środkiem prawnym, lecz środkiem ochrony wolności i praw, który może być wykorzystany dopiero wtedy, gdy w jednostkowej sprawie sądowej lub administracyjnej postępowanie zostało przeprowadzone i ostatecznie zakończone.

2.1. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, wniesiona skarga nie spełnia wymogu uzyskania rozstrzygnięcia, w którym – w sposób ostateczny – orzeczono na podstawie kwestionowanego przepisu o wskazanych w skardze konstytucyjnych wolnościach lub prawach skarżącego. Skarżący nie wniósł bowiem zażalenia na zarządzenie sędziego Sądu Okręgowego Wydziału VI Penitencjarnego w G. z 19 czerwca 2019 r. o odmowie przyjęcia środka odwoławczego od postanowienia tegoż sądu z 22 maja 2019 r., mimo pouczenia go o takim prawie w treści tego zarządzenia (w zarządzeniu wskazano, że przysługuje na nie zażalenie w terminie 7 dni, które wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone zarządzenie; k. 29). Dopiero bowiem rozstrzygnięcie sądu w przedmiocie zażalenia miałyby walor ostateczności i mogłyby stanowić podstawę do wywiedzenia skargi konstytucyjnej. Na marginesie Trybunał zwraca uwagę, że zaskarżenie zarządzenia z 19 czerwca 2019 r. mogłoby potencjalnie otworzyć drogę do skierowania przez sąd do Trybunału pytania prawnego w trybie art. 193 Konstytucji o zgodność zaskarżonej regulacji z Konstytucją, co czyniłoby zbędnym wniesienie skargi konstytucyjnej przez skarżącego.

Pełnomocnik skarżącego w odpowiedzi na wezwanie o usunięcie braków formalnych skargi potwierdził, że od zarządzenia z 19 czerwca 2019 r. skarżący nie wniósł żadnych środków zaskarżenia, a ostatecznym orzeczeniem wydanym w sprawie objętej skargą konstytucyjną jest postanowienie Sądu Okręgowego w G. z 22 maja 2019 r. (pismo z 29 maja 2020 r., s. 2, k. 46).

2.2. W związku z powyższym Trybunał uznał, że badana skarga konstytucyjna nie spełniła warunku formalnego wyczerpania drogi prawnej, w związku z czym wydanie wyroku w niniejszej sprawie było niedopuszczalne i w konsekwencji postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK.

Zdanie odrębne

sędziego TK Andrzeja Zielonackiego
do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego
z 9 lutego 2022 r., sygn. akt SK 17/21

Na podstawie art. 106 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: uotpTK) zgłaszam zdanie odrębne do postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 9 lutego 2022 r. (sygn. SK 17/21) o umorzeniu postępowania.

I

Nie zgadzam się z większością składu orzekającego, że w niniejszej sprawie zachodziła podstawa do umorzenia postępowania z powodu niedopuszczalności orzekania.

Wprawdzie w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalił się pogląd, wedle którego – gdy przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis nieprzewidujący w danym przypadku środka odwoławczego – należy mimo to wnieść środek zaskarżenia, aby

uzyskać rozstrzygnięcie o jego odrzuceniu (pozostawieniu bez rozpoznania), wydane w oparciu o normę prawną, która wyłącza możliwość zaskarżenia orzeczenia (tak w szczególności w postanowieniu pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Niemniej jednak – w mojej ocenie i na co wskazywałem już wcześniej w zdaniach odrębnych do postanowień TK z 12 maja 2021 r. o sygnaturach: SK 114/20, SK 115/20 i SK 116/20 (OTK ZU A/2021, poz. 26, 27 i 28) – powyższe stanowisko powinno zostać zweryfikowane w trybie art. 37 ust. 1 pkt 1 lit. e *in fine* uotpTK.

II

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej jest ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji. Wymaganie jednak od podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną, aby uruchamiał nieprzewidziane w ustawie procesowe postępowanie odwoławcze, jest wyrazem nadmiernego formalizmu, sprzecznego z celem skargi konstytucyjnej, którym jest ochrona praw jednostki. W niniejszej sprawie nabiera to tym większego znaczenia, gdy jeden z zaskarżonych przepisów (art. 7 § 5 *in fine* ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. z 2020 r. poz. 523, ze zm.; dalej: k.k.w.) wprost wyłącza możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie sądu penitencjarnego (*verba legis*: „na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje”). Tym samym skarżący – moim zdaniem – nie musiał wnosić zażalenia na postanowienie sądu penitencjarnego z 22 maja 2019 r., a tym bardziej zażalenia na zarządzenie sędziego penitencjarnego z 19 czerwca 2019 r., w którym odmówiono przyjęcia zażalenia na postanowienie sądu penitencjarnego z 22 maja 2019 r. właśnie z powodu jednoznacznego brzmienia art. 7 § 5 *in fine* k.k.w.

III

Na marginesie wypada także zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny – i to po postanowieniu pełnego składu o sygn. SK 65/13 – wydał orzeczenie merytoryczne w sytuacji, w której skarżący nie zainicjował nieprzewidzianych przez ustawę czynności procesowych w celu uzyskania formalnego potwierdzenia określonego stanu prawnego w konkretnym stanie faktycznym.

W sprawie SK 60/19 – zakończonej wyrokiem z 22 lipca 2021 r. (OTK ZU A/2021, poz. 44) – skarżący zarzucił niezgodność m.in. art. 535 § 3 w związku z art. 98 § 1 oraz z art. 100 § 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji przy jednoczesnym braku obowiązku przedstawienia tego uzasadnienia w formie ustnej, z art. 45 ust. 1, art. 2, art. 7 oraz art. 31 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 1 Konstytucji.

W stanie faktycznym tamtej sprawy Sąd Najwyższy, po przeprowadzeniu rozprawy, postanowieniem z 23 lutego 2017 r. oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną; skład orzekający poinformował jedynie w formie ustnej, że – na podstawie art. 535 § 3 k.p.k. – pisemne uzasadnienie do tego rozstrzygnięcia nie zostanie sporządzone, nawet na wniosek.

Skarga konstytucyjna została wywiedziona wprost od postanowienia kasacyjnego Sądu Najwyższego, a Trybunał Konstytucyjny nie umorzył postępowania z tego powodu, że skarżący powinien był najpierw złożyć wniosek o uzasadnienie pisemne do postanowienia kasacyjnego, aby uzyskać decyzję procesową (opartą o art. 535 § 3 *in principio* k.p.k.) w przedmiocie niedopuszczalności takiego wniosku, a dopiero potem wnieść skargę konstytucyjną. Wręcz przeciwnie – orzekł merytorycznie, uznawszy art. 535 § 3 zdanie pierwsze

k.p.k. w zakresie, w jakim wyłącza obowiązek sporządzenia przez Sąd Najwyższy uzasadnienia postanowienia o oddaleniu oczywiście bezzasadnej kasacji, wydanego na rozprawie, gdy strona nie jest pozbawiona wolności, za zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Z powyższych przyczyn zdecydowałem się na zgłoszenie zdania odrębnego.